

Озерна К. С.

група 5171м, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), sky030line@gmail.com

Трибулькевич К. Г.

д-р пед. наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв), tribulkevich@gmail.com

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті здійснено аналіз процесу інтеграції вищої освіти України до європейських загальних стандартів, впровадження принципів Болонського процесу в університетську систему освіти, розглянуто методологію контролю якості освіти в системі вищої школи.

Ключові слова: інтеграція, процес, стандарт, розвиток, освіта, методика, система, принцип.

The article analyzes the process of integration of higher education in Ukraine with the European common standards, introduces the principles of the Bologna process in the university system of education, examines the methodology of quality control in higher education system.

Key words: integration, process, standard, development, education, methodology, system, principle.

Поступове входження України до євроспільноти розпочало інтеграційні процеси у всіх сферах життя. Так і у вищій освіті проходять зміни за для вивчення сучасних фахівців своєї справи, конкурентоспроможних, мобільних та тих, що відповідають усім вимогам міжнародної спільноти.

Дослідженням даного питання займалися авторитетні вчені: Бабкіна О. А., Андрущенко В. П., Журавльова О. І. та інші.

Метою статті є аналіз процесу євроінтеграції вищої школи України, її змін та основних аспектів поліпшення умов міжнародної співпраці в сфері освіти.

Інтеграція сфер освіти та культури є одним з важливих напрямів розвитку європейської інтеграції. Для цього необхідне впровадження європейських норм і стандартів перш за все в освіті, розповсюдження власних культурних розробок в Європейському Союзі. Також Болонський процес є могутнім стимулом для перегляду принципів контролю якості освіти за міжнародними стандартами, що дозволяє привернути до даної роботи іноземних експертів і позитивно впливає на якість підготовки студентів українських ВНЗ, показати, як даний крок веде до підвищення в Україні культурної ідентичності й інтеграції в загальноєвропейське освітньо-інтелектуальне середовище, хоча йому і властиві деякі негативні особливості.

Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу європейських країн-учасниць проголосили створення єдиного європейського освітнього і наукового простору. У межах цього простору повинні діяти єдині умови визнання дипломів про освіту, працевлаштування і мобільність громадян, на думку ідеологів Болонського процесу, значно підвищити конкурентоспроможність європейського ринку праці і освітніх послуг. Інтеграція в Болонський процес покликана сприяти європейській співпраці університетів і усуненню перешкод на шляху мобільності студентів і викладачів у межах країн Болонського процесу.

У ході свого розвитку Болонський процес поповнював коло країн-учасниць процесу та декларувалися нові цілі.

Основними документами Болонського процесу є Велика Хартія університетів, Лісабонська конвенція, Сорбонська декларація, Болонська декларація. Вивчення документів Болонського процесу дає можливість не тільки зрозуміти сенс ентузіазму європейських країн, але і припустити, навіщо потрібні реформи, які упроваджуються в освітній системі України [10].

Для успішного впровадження принципів Болонського процесу в українські вищі навчальні заклади було введено три рівні навчання: бакалавр, магістр і доктор філософії.

Впровадження рівня бакалавра стало одним з головних експериментів Болонського процесу. Цей експеримент був направлений на здешевлення

масової вищої освіти і підготовку людей, що мають базові знання, до яких можна було б швидко приєднати в процесі навчання спеціальні знання, залежно від інтересів працедавців. Далі йде рівень магістра. У Лісабонській конвенції і Болонській декларації підкреслюється, що для навчання на цьому рівні студент повинен володіти кваліфікацією бакалавра. Проте спосіб, за допомогою якого людина стає магістрантом, визначається на національному рівні.

Болонський процес також регулює третій ступінь – аспірантура. Ці випускники після захисту своєї дисертації іменуються докторами філософії.

У ході проведених нарад, зустрічей і конференцій в рамках Болонського процесу було сформульовано шість ключових принципів його роботи: введення двох циклів навчання, впровадження кредитної системи, контроль за якістю освіти, розширення мобільності, забезпечення працевлаштування випускників і привабливості європейської системи освіти [4]. Українська вища освіта відрізняється від європейської освіти, але вже сьогодні наш диплом визнається в Європі, наші фахівці без додаткового перенавчання можуть влаштуватися на роботу за фахом. Хоча і досі залишився сумнів відносно випускників Українських вузів. Найбільше не влаштовує закордонних працедавців у підготовці наших фахівців – низька дієвість знань. За європейським стандартом дипломований фахівець відразу займає робоче місце і виконує свої посадові обов'язки. Диплом гарантує високий рівень підготовки. Якщо фахівець не буде підготовлений належним чином, імідж університету, який він закінчив, може бути втрачений, його рейтинг відразу знижується [3].

Впровадження кредитної системи в наших вузах обумовлює кредитно-модульну організацію навчального процесу. За основу прийнята Європейська система перенарахування кредитів (ECTS). Ця система організації навчального процесу базується на поєднанні модульних технологій навчання і залікових освітніх одиниць. Дана організація навчального процесу зменшує навантаження на студентів. Переваги кредитно-модульної системи полягають у лібералізації навчального процесу, в його орієнтації на студента. Ця система стимулює розвиток інноваційних технологій і форм навчання у вузі, сприяє оптимальному

плануванню змісту і методичному забезпеченню курсів з урахуванням кінцевих результатів навчання студентів.

Дана система включає постійний моніторинг і оцінку якості засвоєння освітніх програм з використанням сучасних методів діагностики, сприяє створенню в українських вузах якості освітніх послуг і підготовки фахівців, умов для навчання впродовж всього життя. Але одночасно з цим аналіз досвіду впровадження модульно-рейтингової системи в українських вузах свідчить про відсутність єдиного формату модуля і невідповідність даних модулів європейському формату. Також до проблем впровадження кредитно-модульної системи в Україні відносяться недостатня забезпеченість студентів підручниками, інформаційними матеріалами, доступом до Інтернет-ресурсів.

Необхідно переглянути норми навантаження викладача з урахуванням збільшення обсягу методичної роботи, контролю над самостійною роботою студентів, організації індивідуально-консультативної роботи. Аналіз даної проблеми свідчить також про необхідність підготувати для викладача такі нормативно-правові положення, які б регулювали порядок і форми організації індивідуально-консультативної роботи зі студентами, а також комплексну систему оцінки знань студентів з переліком обов'язкових критеріїв, технологій оцінювання і розподілу балів [9].

Впровадження кредитно-модульної організації навчального процесу в Україні стало важливим чинником формування іміджу сучасного університету, який значною мірою залежить від того, наскільки актуальні та якісні університетські програми, щоб випускники наших вузів могли знайти роботу й адаптуватися до професійних і соціальних стандартів.

З одного боку, прийнявши європейську форму освіти, тобто креативний тип навчання, освіта студентів України набула творчого характеру. Форми контролю студентів у вузах нашої країни орієнтовані на творчу сторону діяльності свідомості, а не на сліпе зазубрювання навчального матеріалу. Студент самостійно працює з джерелами, користується довідковим матеріалом, Інтернет-ресурсами, додатковою літературою в бібліотеках, що розвиває здатність аналізувати і систематизувати навчальний матеріал, досліджувати і

впроваджувати нове в процесі навчання, а не просто відтворювати старий навчальний матеріал.

З іншого боку, тільки репродуктивний тип навчання, який був властивий старій системі освіти, продовжує широко використовуватися у вузах, що має свої об'єктивні причини, такі як відсутність необхідних матеріальних фондів, грошових коштів, небажання педагогів старої школи підходити до процесу навчання творчо, проявляти ініціативу і розвивати у студентів бажання навчатися навичкам самостійної творчої роботи.

Слід зазначити, що до негативних моментів нової системи її супротивники зараховують те, що різноманітні форми контролю знань студента нівелюють його особу, студент навчається не ради отримання знань, а ради рейтингу або можливості отримання стипендії. Масовість набору в університети призводить до зниження творчих основ особистості, у студента пропадає стимул добре вчитися [5]. Вузко направлене навчання, що характерне для західної системи освіти, знижує кругозір і світогляд студента, перетворює його, за словами німецького філософа Герберта Маркузе, на «односторонню» людину, що не сприяє творчому розвитку особи [6].

У сучасній педагогічній практиці України метод навчання можна охарактеризувати як ілюстративно-відтворювальний метод викладання навчального матеріалу. Основною функцією ілюстративно-відтворювального методу є засвоєння навчального матеріалу в ході практичних занять і лекцій з метою його подальшого відтворення і практичного закріплення на семінарах.

Кінцевою ж метою є іспит або залік, який виявляє ступінь засвоєння матеріалу студентом. Наукові експерименти показали низьку ефективність даного методу [9]. Інший метод – креативний або творчий, дає певну свободу, оскільки студент, що навчається, сам повинен ухвалювати рішення і створювати нове на основі одержаних від викладача навичок і знань. Цей метод навчання не набув в Україні широкого поширення через як об'єктивні чинники, так і суб'єктивні.

Обидва цих типи навчання – креативний і ілюстративно-відтворювальний – при всій своїй несхожості вимагають пошук їх єдності, якоїсь основи, яка могла б їх об'єднати [2].

Виходячи з вище сказаного можна зробити висновок, що Україна зі своїм науковим багажем, не повинна сліпо копіювати європейські стандарти у сфері освіти. Потрібно вибирати найкращі методики з прийнятих, покращувати свої існуючі надбання та інтегрувати їх в європейську освіту.

Також можна виділити, що Болонський процес став поштовхом для перегляду принципів і методології контролю якості освіти за міжнародними стандартами і позитивно впливає на якість підготовки студентів в українських вузах. Створення європейського простору вищої школи сприяє високій мобільності і конкурентоспроможності знань і умінь українських громадян.

Наразі Україна вже досягла зняття обмежень на доступ до отримання вищої освіти та досягнення рівня світового стандарту, який зможе задовольнити усі потреби сучасних українців.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Наука, освіта і культура України в пост-Болонському просторі / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 4 (додат.). – С. 11–13.
2. Бабкіна О. А. Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті Болонських реформ / Ольга Бабкіна // Освіта і управління. – 2004. – 235 с.
3. Воловіч В. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні / Володимир Воловіч // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004. – № 4. – С. 189–199.
4. Журавльова О. І. Вища освіта і Болонський процес / О. І. Журавльова // Теорія і практика. – Донецьк : ДонДУУ, 2006.
5. Журавський В. Основні завдання вищої школи щодо реалізації в Україні принципів і завдань Болонського процесу / Віталій Журавський // Вища школа. – 2004. – № 1. – С. 42–44.

6. Маркузе Г. Одновимірна людина / Маркузе Г. – М. : REFL-book, 1994. – 327 с.

7. Олійник А. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні у контексті Болонських декларацій / Анатолій Олійник // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 42–49.

8. Поставна Т. А. Болонський процес в Україні [Електронний ресурс] / Т. А. Поставна. – Донецьк : ДонНТУ, 2007. – Режим доступу: masters.donntu.edu.ua. – Назва з екрану.

9. Тимошенко І. І. Проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу : матеріали Першої Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 20-21 лютого 2004 року / редкол.: І. І. Тимошенко (голова) та інші. – К. : Вид-во Європи. ін-ту, 2004. – 197 с.

10. Шевченко І. І. Вся Європа в гості до нас. Болонський процес / І. Шевченко // Донецький кряж. – 2005. – № 1860.